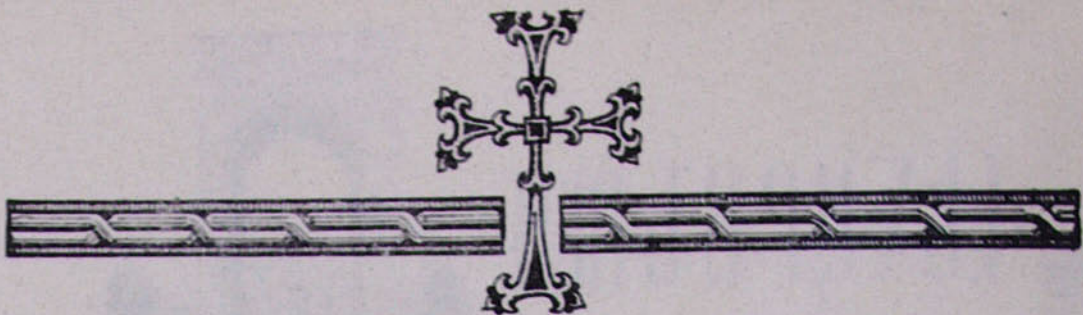

ՀԱՆԳԻՍ
ՆՈՐԻՆ ՍՐԲՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՄԱՅՆ ՎՐԱՍՏԱՆԻ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ-ՊԱՏՐԻԱՐԷ Տ. Տ. ԴԱՎԻԹ Ե-Ի
(1903—1977)

Ա/թ. նոյեմբերի 9-ին Վրաստանի մայրաքաղաք Թբիլիսիում ի Տեր հանգալ Համայն Վրաստանի Պատրիարք-կաթողիկոս և Մցխեթի միտրոպոլիտ Տ. Տ. Դավիթ Ե-ը:

Այս տխուր առիթով կաթողիկոսական տեղապան, Սուխումիի և Աբխազիայի առաջնորդ տ. Իլիա միտրոպոլիտը Հայոց Հայրապետին էր ողարկել հետևյալ բովանդակությամբ հեռագիրը.

«Յորին վշտով հայտնում եմ Ձերդ Սրբությունը, որ ա/թ. նոյեմբերի 9-ին ի Տեր հանգալ Համայն Վրաստանի կաթողիկոս-Պատրիարք Նորին Սրբություն Դավիթ Ե-ը: Թաղման արարողությունը կկատարվի նոյեմբերի 15-ին, երեքշաբթի, Թբիլիսիի պատրիարքական Մայր տաճարում»:

Վեհափառ Հայրապետի ցանկությամբ և Նրա անունից, Արարատյան թեմի առաջնորդական փոխանորդ տ. Կոմիտաս արքեպիսկոպոս Տեր-Ստեփանյանը հղում է պատասխան ցավակցական հեռագիր, որի մեջ նշվել էր նաև, որ Հայոց Հայրապետը իր անձնական մասնակցությունն է քերելու թաղման արարողությանը՝ բաժանելու համար վրաց բույր եկեղեցու կրած մեծ վիշտը:

Նոյեմբերի 14-ին, երկուշաբթի, Վեհափառ Հայրապետը, ողեկցությամբ տ. Կոմիտաս արքեպիսկոպոսի և Մայր Աթոռի միաբան

տ. Անանիա վրդ. Արարաջյանի, ավտոմեքենայով մեկնում է Թբիլիսի՝ մասնակցելու Տ. Դավիթ Ե կաթողիկոսի թաղման արարողությանը:

Թբիլիսիից մոտ 20 կմ հեռավորության վրա Հայոց Հայրապետին և Նրա շքախմբի անդամներին, հանուն վրաց եկեղեցու, դիմավորում են Մագլիսիի արքեպիսկոպոս Գեորգիին, Բողքիսիի եպիսկոպոս Իլարիոնը, Նիկոլայ վարդապետը ու Վրաստանում ռուս պրավոսլավ եկեղեցու առաջնորդ Զիլովին արքեպիսկոպոսը:

Այնուհետև մեքենաների շարապուրը ուղևորվում է դեպի մայրաքաղաքի վրաց ս. Սիոն Մայր եկեղեցի:

Ս. Սիոն Մայր տաճարում տեղի հոգևորական դասը Սուխումիի և Աբխազիայի առաջնորդ տ. Իլիա միտրոպոլիտի գլխավորությամբ եկեղեցական թափորով դիմավորում է Հայոց Հայրապետին:

Տաճարի կենտրոնում դրված է Տ. Դավիթ կաթողիկոսի դագաղը:

Հայոց Հայրապետը և Նրա շքախմբի անդամները հերթով մոտենում են հանգուցյալ կաթողիկոսի դագաղին, մի քանի վայրկյան լուռությամբ հարգում նրա հիշատակը և ապա առաջնորդվում ս. խորան:

Կաթողիկոսական տեղապան տ. Իլիա միտրոպոլիտը, ողջունելով Հայոց Հայրա-

ՆՈՐԻՆ ՍՐԲՈՒԹՅՈՒՆ Տ. ԴԱՎԻԹ Ե ՊԱՏՐԻԱՐԺ-ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ Ս. ԷԶՄԻԱՅՆԻ ՎԵՆԱՐԱՆՈՒՄ
(1976, ՄԵՊՏ. 27)

պետի ներկայությունը, միաժամանակ, հանուն վրաց եկեղեցու, իր սրտի խորը շնորհակալությունն է հայտնում Հայոց Հայրապետի՝ իրենց համար այս ծանր պահին ներկա լինելու առիթով:

Տ. Իլիա միտրոպոլիտի բարիգալատյան խոսքից հետո խոսք է առնում Վեհափառ Հայրապետը:

«Սրտի անհուն ցավով գալիս եմք Հայաստանից՝ Մեր վերջին հրաժեշտը տալու սիրեցյալ եղբայր Տ. Դավիթ Ե կաթողիկոսին և ձեզ հետ միասին աղոթելու նրա հոգու խաղաղության համար»:

Այնուհետև Նորին Սրբությունը ներկայացնում է Դավիթ Ե կաթողիկոսին, որպես հայ եկեղեցու և իր անձնական բարեկամի, վրաց օրթոդոքս եկեղեցու պայծառության նվիրված ազնիվ Հովվապետի, որի հիշատակը անմոռաց է մնալու:

Ս. Սիոն տաճարից հայ, վրացի և ռուս հոգևորականներից կազմված թափորը Հայոց Հայրապետի գլխավորությամբ առաջնորդվում է հայոց ս. Գևորգ եկեղեցի, որ նրանց դիմավորում է եկեղեցու քահանայից ղարս և հայ հավատացյալ ժողովրդի խումբը՝ Վրաստանի հայոց թեմի առաջնորդ տ. Գևորգ եպիսկոպոս Սերապիարյանի գլխավորությամբ:

Թափորը «Հրաշափառ»-ով մուտք է գործում ս. Գևորգ առաջնորդաձևիստ եկեղեցի, որ Վեհափառ Հայրապետը, հաղորդելով իր ողջույններն ու օրհնությունները հավատացյալ ժողովրդին, խոսում է այն մեծ կորուստի մասին, որ կրել է վրաց օրթոդոքս եկեղեցին և վրաց հավատացյալ ժողովուրդը: Վեհափառ Հայրապետը թելադրում է հայ հավատացյալներին՝ աղոթել Տ. Դավիթ Ե կաթողիկոսի հոգու խաղաղության և փրկության համար:

Վեհափառ Հայրապետի խոսքից հետո տեղի է ունենում հոգեհանգստյան արարողություն՝ նվիրված հանգուցյալ Տ. Դավիթ Ե կաթողիկոսի հիշատակին:

Հաջորդ օրը, նոյեմբերի 15-ին, երեքշաբթի, վրաց ս. Սիոն Մայր տաճարում տեղի է ունենում հանդիսավոր ս. պատարագ: Օրվա պատարագիչն է կաթողիկոսական տեղապահ տ. Իլիա միտրոպոլիտը: Սուրբ պատարագին ներկա էին այս տխուր առիթով Թբիլիսի ժամանած քույր եկեղեցիների ներկայացուցիչներ. ռուս պրավոսլավ եկեղեցուց՝ Տալլինի և Էստոնիայի միտրոպոլիտ Ալեքսին և Զարաթսկի եպիսկոպոս Իովը, հույն օրթոդոքս եկեղեցուց՝ Թրակիայի և Քսանդիի միտրոպոլիտ Անտոնիոս Բասնֆիլը, Տիմոթեոս և Անտիոս վարդապետների ընկերակցությամբ:

Հոռմեական կաթոլիկ եկեղեցին՝ «Քրիս-

տոնեական միություն» քարտուղարության անունից ներկայացնում էր հայր Նիկոլայուս Վիովորը:

Պատարագի վերջում սկսվում է թաղման արարողությունը:

Առաջին Ավետարանի ընթերցումից հետո խոսք է առնում կաթողիկոսական տեղապահ միտրոպոլիտ Իլիան, որը ներկաներին համառոտ կերպով ծանոթացնում է հանգուցյալ Տ. Տ. Դավիթ Ե կաթողիկոսի կյանքին և գործունեությանը:

Այնուհետև խոսքը տրվում է Հայոց Հայրապետ Նորին Սրբություն Տ. Տ. Վազգեն Ա կաթողիկոսին:

«Այսօր ծանր սուգի մեջ է Վրաստանի մեր քույր եկեղեցին և հավատացյալ ժողովուրդը: Վախճանվել է Նորին Սրբություն Դավիթ Ե կաթողիկոս-Պատրիարքը, բարի Հովվապետը վրաց ժողովրդի:

Սուգի մեջ է նաև մեր եկեղեցին՝ Հայաստանյայց առաքելական եկեղեցին: Եվ մենք եկել ենք տխուր սրտով Հայաստանից, սուրբ Էջմիածնից, իբրև սգավոր եղբայրներ՝ ձեզ հետ միասին աղոթելու ի Տեր հանգուցյալ ձեր սիրեցյալ Հայրապետի հոգու խաղաղության և լուսավորության համար:

Ամեն անգամ, երբ վրացական մեր քույր եկեղեցին ուրախության օրեր է ապրում, մենք նույնպես ուրախանում ենք և հրճվում: Իսկ տխրության պահերին եղբայրներն բաժանում ենք նրա վիշտը ինչպես այսօր: Եվ այլ կերպ չի կարող լինել, որովհետև մենք երկու ժողովուրդներ ենք, որոնք քրիստոնեության արշալույսին իսկ գրեթե միաժամանակ արթնացել են և աչքերը բացել Քրիստոսի լույսին:

Դարեր շարունակ մեր ժողովուրդները միատեղ են ստեղծել ու զարգացրել քրիստոնեական քաղաքակրթություն՝ ամեն մեկը պահպանելով իր ազգային ստեղծագործ ինքնությունը:

Եվ Արևելքի այս սահմանների վրա ներառված հաճախ միասին են պաշտպանել իրենց քրիստոնեական հավատքը և իրենց ազգային ազատությունը՝ երբեմն իրենց մարմնի նահատակության իսկ գնով:

Այս դարավոր եղբայրությունը այն պատմական հիմքն է, որի վրա կանգնած ենք մենք այսօր իբրև դրացի ժողովուրդներ և իբրև քույր եկեղեցիներ սովետական ժողովուրդների մեծ ընտանիքում:

Հանգուցյալ Դավիթ Ե կաթողիկոսին Մենք հարգում էինք և սիրում իբրև Հովվապետը համայն Վրաստանի և իբրև անկեղծ բարեկամը հայ եկեղեցու և անձամբ Մեր:

Նրա ամբողջ կյանքը եղել էր ծառայություն և նվիրում իր ժողովրդին ու իր եկեղեցուն: Նա ազնիվ հոգու տեր բարի մարդ էր՝ էկումենիկ սիրով տոգորված դեպի բոլոր եկեղեցիները և բոլոր մարդիկ: Նրա սիրտը մաքուր էր և բարի՝ ապիտակ աղավետ նման:

Թող Տերը քաղցրությամբ ընդունի նրա արդար հոգին երկնային արքայության մեջ:

Սիրելի ժողովուրդ, մենք բոլորս քրիստոնյաներ ենք և հավատում ենք հավիտենական կյանքին: Հույսը հոգու անմահության գերագույն մխիթարությունն է համայն մարդկության: Այդ փրկարար հույսով բոլորս աղոթենք ի Տեր հանգուցյալ Դավիթ Ե Հայրապետի հոգվույն համար, մի հոգեվոր անձնավորություն, որը Պողոս առաքյալի նման «հավատքը պահպանեց, իր կյանքի ընթացքը կատարեց և այժմ ապաստում է երկնային փառաց պսակին»:

Բարի Աստուծոց հալցում ենք հոգվու մխիթարություն վրաց եկեղեցու սուրբ Սինդոի անդամներին, հավատացյալ ժողովրդին և սգակիր ընտանիքի անդամներին:

Աստուծո ողորմությամբ մաղթում ենք նաև վրացական մեր քույր եկեղեցուն հետագա ծաղկում և աստվածահաճո նոր իրադործումներ այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն»:

Վեհափառ Հայրապետի խոսքից հետո ընթերցվում է երկրորդ Ավետարանը: Ապա խոսք է ստնում Տալլինի և Էստոնիայի միաբնակից Ալեքսին՝ հանուն ռուս պրավոսլավ եկեղեցու և նրա Պատրիարք Նորին Սրբություն Ս. Տ. Պիմենի, արտահայտելու համար իր ցավակցությունները Ս. Տ. Դավիթ Ե կաթողիկոսի մահվան առիթով:

Եվ այդպես, յուրաքանչյուր Ավետարանի ընթերցումից հետո ցավակցական խոսքով հանդես են գալիս հույն օրթոդոքս և կաթոլիկ եկեղեցիների ներկայացուցիչները:

Թաղման արարողությունից հետո դազադը դուրս է բերվում եկեղեցու շրջափակ, ուր երեք անգամ ա. Սիոն տաճարի շուրջ պրտըմվելուց հետո բերվում է ներս՝ տաճար, որի հյուսիսային պատի մոտ էլ ամփոփվում է այժմ արդեն պատմության գիրկն անցած Համայն Վրաստանի կաթողիկոս Ս. Տ. Դավիթ Ե-ի մարմինը:

Թաղման այս արարողությանը ներկա է լինում վրացի, հայ և ռուս հավատացյալ ժողովրդի հոծ բազմություն:

Նույն օրը, երեկոյան, «Ժվերիա» հյուրանոցում վրաց եկեղեցու կողմից հանգուցյալ կաթողիկոսի նիշատակին տրվում է հոգեհաց:

«Յիշատակն արդարոց օրհնությամբ եղիցի»:

• •

Նոյեմբերի 16-ին, չորեքշաբթի օրը, Վեհափառ Հայրապետը և իր շքախումբը վերադառնում է ա. Էջմիածին:

Նոյեմբերի 20-ին, կիրակի օրը, Մայր տաճարում Վեհափառ Հայրապետի նախագահությամբ կատարվում է հոգեհանգրստյան հանդիսավոր արարողություն՝ հանգուցյալ Ս. Տ. Դավիթ Ե վրաց կաթողիկոսի հոգու խաղաղության և լուսավորության համար: Այս առթիվ Վեհափառ Հայրապետը հետևյալ հեռագիրն է ուղղում կաթողիկոսական տեղապահ, Սուխումիի և Աբխազիայի առաջնորդ տ. Իլիա միաբնակիցին:

«Կիրակի 20 նոյեմբերին ա. Էջմիածնի Մայր տաճարում ի ներկայության հավատացյալների հոծ բազմության տեղի ունեցավ հանդիսավոր ա. պատարագ և հոգեհանգստյան արարողություն հանգուցյալ Դավիթ Ե Պատրիարք-կաթողիկոսի հոգու խաղաղության և լուսավորության համար: Մեզ համար հոգեկան մխիթարություն և զավ այս տխուր առթիվ ներկա ժողովրդին խոսել ի Տեր հանգուցյալ Դավիթ Հայրապետի անձնավորության և կյանքի մասին ու մի անգամ ևս աղոթել նրա բարի հոգու համար:

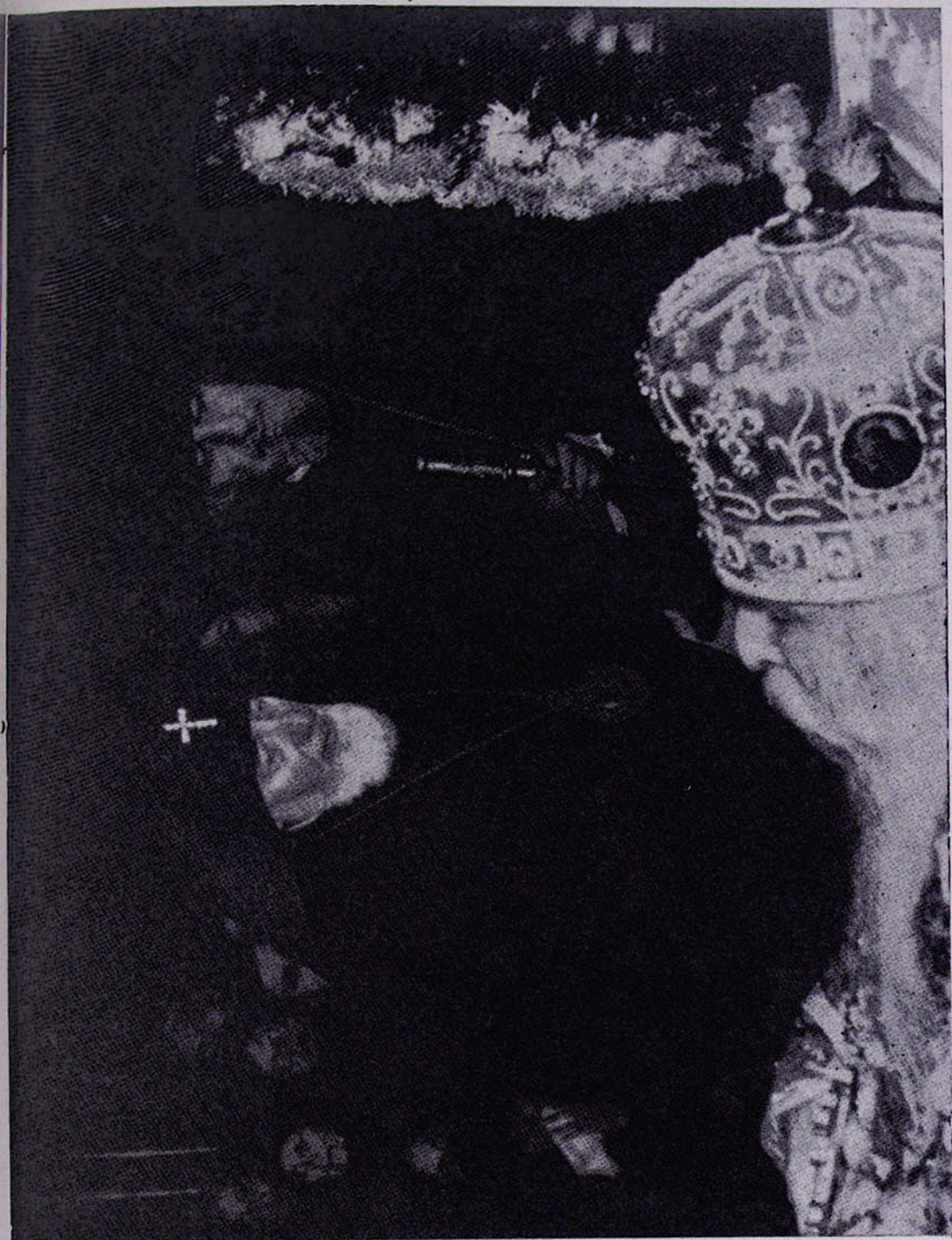
Մաղթում ենք Ձեզ, ձեր ա. Սինդոի անդամներին և համայն Վրաստանի ժողովրդին սուրբ Հոգու մխիթարություն և հետագա ծաղկում վրացական պատմական ուղիափառ եկեղեցու:

Վ Ա Զ Գ Ե Ն Ա

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅԻՆ ՀԱՅՈՑ

21 նոյեմբեր 1977 թ.»

Նորին Սրբություն Ս. Տ. Դավիթ Ե Պատրիարք-կաթողիկոսը (ավագանի անունով՝ Խարիտոն) ծնվել է 1903 թ. մարտի 24-ին (հին տոմարով) Խարազուլիի շրջանի Միրոսինյա գյուղում: 1917 թ. սովորել է

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ, Տ. ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՎ Տ. ԳԵՎՈՐԳ ՍՐԲԱՋԱՆՆԵՐԸ
ՀԱՆԳՈՒՅՑԱԿԱՆ Տ. ԴԱՎԻԹ Ե ՊԱՏՐԻԱՐԿ-ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԴԱԳԱՆՂԻ ՄՈՏ

Սարգվերթի միջնակարգ ուսումնարանում: Աստուծո հանդեպ ունեցած սերը և եկեղեցուն ծառայելու ձգտումը ստիպում են նրան իր ուսումը շարունակելու Չիտարուրիի վանքում: 1918 թ. Բուրախիի միտրոպոլիտից ստանում է դպիրի աստիճան՝ ծառայելու համար Միրոցմինդայի եկեղեցում: 1927 թ. ձեռնադրվում է քահանա: 1930 թ. տեղափոխվում է ծառայելու Թբիլիսիի ս. Սիոն եկեղեցում: 1956 թ. Մելքիսեդեկ կաթողիկոսի կողմից տ. Խարիտոն քահանան ձեռնադրվում է եպիսկոպոս՝ Դավիթ անուցով: 1959 թ. նշանակվում է Մանգլիսիի թեմի առաջնորդ: 1962 թ. նա Եփրեմ կաթողիկոսի կողմից ստանում է միտրոպոլիտի տիտղոս: 1972 թ., Եփրեմ կաթողիկոսի մահից հետո, ընտրվում է Համայն Վրաստանի կաթողիկոս-Պատրիարք:

Հանգուցյալ երջանկահիշատակ կաթողիկոսի օրով վրաց քույր եկեղեցին ոուս պրավոսլավ և հայ առաքելական եկեղեցիների հետ միասին ակտիվորեն մասնակցել է խաղաղության պահպանմանը և ամրապնդմանը նվիրված աշխատանքներին և միջազգային ժողովներին, ինչպես նաև եկեղեցիների միության ի նպաստ կատարված էկումենիկ շարժումներին:

Գոհունակությամբ պետք է արձանագրել, որ հանգուցյալ Ս. Ս. Դավիթ Ե կաթողիկոսի օրով է՛լ ավելի սերտացան հայ և վրաց քույր եկեղեցիների հարաբերություններն ու երկու ժողովուրդների բարեկամությունը:

ԱՆԱՆԻԱ ՎՐԴ. ԱՐԱՍԱԶՅԱՆ

